

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתסה

ערב שבת קודש

פרשת ויקרא

ה' באדר"ב ה'תשע"א

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ה' באדר-שני ה'תשע"א — י"ב באדר-שני ה'תשע"א

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ה' באדר-שני	הלי סנהדרין פרק כה-כו. הלי עדות... בפרקים אלו. פרק א.	הלי שאר אבות הטומאות פרק יא.	מל"ת שיז. מ"ע קעח.
ש"ק	ו' באדר-שני	פרק ב-ד.	פרק יב.	מ"ע קעט.
א'	ז' באדר-שני	פרק ה-ז.	פרק יג.	מל"ת רצא.
ב'	ח' באדר-שני	פרק ח-י.	פרק יד.	מל"ת רפח.
ג'	ט' באדר-שני	פרק יא-יג.	פרק טו.	מל"ת רפו.
ד'	י' באדר-שני	פרק יד-טז.	פרק טז.	מל"ת רפז.
ה'	י"א באדר-שני	פרק יז-יט.	פרק יז.	מל"ת רפה.
ו'	י"ב באדר-שני	פרק כ-כב.	פרק יח.	מ"ע קפ.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'							
ו', ה' באדר ב'	4.45	3.58	5.07	6.04	8.52	11.51	12.21	5.45.2	6.09
ש"ק, ו' באדר ב'	4.44	3.57	5.05	6.03	8.52	11.51	12.21	5.45.9	6.10
א', ז' באדר ב'	4.43	3.55	5.04	6.02	8.51	11.51	12.21	5.46.6	6.11
ב', ח' באדר ב'	4.42	3.54	5.03	6.00	8.50	11.50	12.20	5.47.3	6.11
ג', ט' באדר ב'	4.40	3.53	5.02	5.59	8.49	11.50	12.20	5.48.1	6.12
ד', י' באדר ב'	4.39	3.51	5.00	5.58	8.48	11.50	12.20	5.48.8	6.13
ה', י"א באדר ב'	4.38	3.50	4.59	5.56	8.48	11.50	12.20	5.49.5	6.14
ו', י"ב באדר ב'	4.36	3.49	4.58	5.55	8.47	11.49	12.19	5.50.2	6.14

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטי" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת ויקרא	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ
ויקרא	6:21	5:08	6:23	5:23	6:22	5:14	6:24	5:26
צו / זכור	6:26	5:13	6:28	5:28	6:27	5:19	6:28	5:31

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מ"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

י"ו: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

השקיית הבהמה קודם השחיטה - בעבודת האדם

מדוע צריך לחדש דין זה הן בבהמת קדשים והן בבהמת חול? • במצוות 'גשמיות' יש חשש שהאדם יערב בהן את מציאותו, ולכן יש להפריד את העור מעל הבשר • בעירוב העור (תאוות היתר) עדיין ה'בהמה' כשרה, אך היא עלולה לאבד כל הרגש ברוחניות • העצה היא: משקין אותה במים - לימוד התורה בביטול דווקא • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

שנינו במסכת תמיד¹: "השקו את התמיד בכוס של זהב". ואם כן, מהו החידוש כאן "דלשקי אינש בהמתו והדר לשחוט"? ועל כורחך צריך לומר, שדין זה אי אפשר ללמוד ממסכת תמיד למסכת ביצה או ממסכת ביצה למסכת תמיד, ולכן צריך להשמיענו בשניהם, כדלקמן.

ג. והביאור בזה:

החילוק שבין מסכת ביצה למסכת תמיד הוא - שבמסכת ביצה מדובר אודות שחיטת חול, ובמסכת תמיד מדובר אודות שחיטת קדשים. ולכן, ממה שנאמר במסכת ביצה "משקין ושחטין" ("דלשקי אינש בהמתו והדר לשחוט, משום סירכא דמשכא") בשחיטת חול, לא היינו יודעים שכן הוא גם בשחיטת קדשים - כי: בעובדין דחול - הרשות ביד האדם לעשות כרצונו, גם מלאכה שאינה מוכרחת. וכיון שמשום "סירכא דמשכא" יש קצת צורך בהשקאת הבהמה

א. בסיום מסכת ביצה שנינו: "אין משקין ושחטין את המדבריות (כלומר: אף שמותר לשחוט בהמה ביום-טוב כיון שהותרה מלאכת אוכל נפש, מכל מקום, אין שוחטין את המדבריות "משום מוקצה"²), אבל משקין ושחטין את הבייתות. אלו הן בייתות הלנות בעיר, מדבריות הלנות באפר". ובגמרא שם: "למה לי למימר משקין ושחטין", ומשני, "מילתא אגב אורחא קא־משמע־לן, דלשקי אינש בהמתו והדר לשחוט, משום סירכא דמשכא", וב' פירושים בזה: א) "שתהא נוחה להפשיטה שהוא נדבק יותר מדאי בבשר"³, ב) "כי ההשקיה קודם שחיטה יתיר ריאתה ואם יש שם סירכא חלושה נשמטת ונכרתת"⁴.

ב. [...] והנה, בדברי הגמרא... צריך להבין:

(1) ראה גם "רשימות" חוברת כג ע' 12 ואילך.

(2) פרש"י שם.

(3) פרש"י שם. וראה גם רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"א ה"ט.

(4) פיהמ"ש להרמב"ם. וראה גם ש"ך י"ד סל"ט סקל"ב.

(5) כט, א. וש"נ.

אותה - אף שבאמת מותרת היא, כיון שאינה אלא סירכא חלושה, וקמיה שמיא גליא שאילו היה משקה את הבהמה קודם השחיטה היתה הסירכא נשמטת ונכרתת - נמצא שבהמה זו שהיתה ראויה לקרב על גבי המזבח, הרי הוא מאבד את צורתה לחוץ, ומקריב אחרת תחתיה, אף שלאמתו של דבר עלתה לו לחובת קרבן.

מה שאין כן בשחיטת חול - כיון שאין הכרח בהשקייה קודם השחיטה מטעמים הנ"ל, הוה אמינא שאין צריך להשקות (ובמילא אסור להשקות ביום-טוב, כיון שהיא מלאכה שלא לצורך⁹), ולכן הוצרך להשמיענו שגם בשחיטת חול "לשקי אינש בהמתו והדר לשחוט".

ד... ונוסף על הטעם האמור על-פי נגלה - יומתק ויובן יותר על-פי חסידות:

על הפסוק¹⁰ "אדם כי יקריב מכם וגו'", מבאר רבינו הזקן¹¹ שהקרבן הוא "מכם", היינו, להקריב את נפש הבהמית לאלקות.

והנה, הזמן לעניין זה הוא - בעיקר - בראש השנה ועשרת ימי תשובה, כדרשת חז"ל¹² על הפסוק¹³ "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", "ביחיד אימת (מצוי לו) אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים", והיינו, שבעשרת-ימי תשובה הוא קירוב המאור אל הניצוץ¹⁴, וזהו גם עניין הקרבנות, כראיתא בספר הבהיר¹⁵ ש"קרבן" הוא מלשון קירוב.

ולכן קודם מסכת ראש השנה (בסוף מסכת ביצה) נאמר סדר השחיטה - כדי לידע סדר הדברים בנוגע לעבודת הקרבנות בראש השנה. והסדר הוא: "משקין ושוחטין". לשקי אינש בהמתו והדר לשחוט, משום סירכא דמשכא" - שיש בזה שני עניינים: א) כדי להפשיט את העור מן הבשר, ב) כדי להסיר הסירכא, שלא יהיה

קודם השחיטה (שעל-ידי זה יהיה קל יותר להפשיט את העור, או שזה יועיל לבדיקה), לכן, מותר לעשות זאת ביום-טוב, דמתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך⁶ - במקום שיש צורך קצת (כמו שכתבו התוספות⁷), ומשום "סירכא דמשכא" הוי צורך קצת.

מה שאין כן בקדשים - כיון שאסור לעשות עבודות יתירות, הוה אמינא שאין להשקות קודם השחיטה, כיון שזוהי עבודה מיותרת, שהרי אפשר בלאו הכי - לא מבעי בנוגע לתועלת בהפשט העור, אלא אפילו בנוגע לתועלת הבדיקה, שהרי מעיקר הדין אין צורך בבדיקה כלל, דאזלינן בתר רובא⁸. ולכן צריך התנא להשמיענו שגם בקדשים מותר וצריך להשקות את הבהמה קודם השחיטה, וההשקייה היא בכלל העבודה, שלכן "השקו את התמיד בכוס של זהב", לפי ש"אין עניות במקום עשירות"⁵.

ולאידך גיסא, ממסכת תמיד לא היינו יודעים בנוגע לשחיטת חול - כי:

בקדשים - כיון שכל הבשר צריך לעלות על גבי המזבח (בקרבן עולה שהיא כליל לה⁶), וכל העור צריך ליתן לכהנים, יש צורך להשקות את הבהמה קודם השחיטה שתהא נוחה להפשיטה, כדי שלא יישאר מקצת עור דבוק לבשר, ויעלה על גבי המזבח במקום ליתנו לכהנים. ואין לומר שגם אם יישאר מקצת עור דבוק לבשר אין בכך כלום כיון שהעור בטל לבשר - כי, דין הביטול הוא רק כשאי אפשר באופן אחר, מה שאין כן בנדון דידן, שאפשר להפשיט את כל העור על-ידי זה שמשקין את הבהמה קודם השחיטה, הרי בודאי צריך להשקותה תחילה, כדי שלא יבוא להקריב העור על גבי המזבח.

ועל דרך זה בנוגע לטעם שההשקייה היא בשביל הבדיקה - יש מקום לומר שבקדשים צריך להשקות, כי, במקרה שיבדוק את הבהמה אחר השחיטה (אף שמעיקר הדין אינו מחוייב בכך, משום דאזלינן בתר רובא), וימצא סירכא ויטריף

(9) ברשימת ההנחה ציינו שפרט זה אינו בכירור (המור"ל).

(10) ויקרא א, ב.

(11) ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. ובכ"מ.

(12) ר"ה יח, א. וש"נ.

(13) ישע'י נה, ו.

(14) דרך חיים יג, רע"ד. כא, סע"ב. צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה.

(15) סמ"ו (קט). וראה גם חז"ג ה, רע"א. ועוד.

(6) ביצה יב, א.

(7) ד"ה ה"ג - שם. ד"ה מתוך - כתובות שם.

(8) ראה פרש"י ביצה לד, א (ד"ה מי מחזקינן). וראה אנציק' תלמודית ערך בדיקת ריאה בתחילתו. וש"נ.

חשש של טריפה, ושני עניינים אלו נעשים על-ידי עבודת ההשקיה ("משקין"), כדלקמן.

ובשר כבשרו, ללא הגבלות כלל.
- בודאי צריכה להיות ההקדמה ד"תרעא לדרתא"¹⁸, שתהא "יראתו קודמת לחכמתו"¹⁹, אבל לאחרי שישנה הקדמה זו, צריך האדם להיות מונח בתורה בכל הפנימיות שלו ללא הגבלות כלל.
אבל כאשר מדובר אודות מצוות שמלובשים בדברים גשמיים, הנה במצוות שכל מהותם היא רוחניות ("היילע רוחניות"), שאין לגוף הנאה בהם, ואין מקום לחשש שהאדם ינצל את ההגשמה שלו במצוה - אזי צריכים להתמסר אליהם בכל פנימיות

ה. ובהקדם ביאור החילוק שבין עור לבשר: בשר - הוא עניין של אכילה, שנעשה דם ובשר כבשרו, מה שאין כן עור אינו ראוי לאכילה, ורק עושים ממנו לבוש וכלי תשיש. כלומר: בשר - נכנס בפנימיות האדם, מה שאין כן עור אינו נכנס בפנימיותו, אלא האדם רק משתמש בו.
ועניינם בעבודה הרוחנית - עבודת הבירורים,

כאשר לימוד התורה הוא באופן של "מים" ששתייתם היא לצימאון, היינו, שלימודו הוא בגלל שהוא צמא לדבר הוי' שבתורה - אזי פועלת התורה ביטול בנפשו

נפשו, באופן שהמצוה נעשית כל מהותו; אבל מצוות שהגוף נהנה מהם, כמו מצוות שבאכילה ושתייה - בהם לא צריכים להיות מונח בכל מהותו²⁰; יש להשתמש בהם כפי הדרוש, אבל צריכים ליהדר שלא להיות מונח בהם לגמרי, שכן, צריכים לידע שבמקום שמסתיימת ה"מצוה" מתחיל עניין ה"רשות", ולאחרי כן בא גם עניין ה"איסור".
ולדוגמא במצוות אכילת הפסח - שיש אופן של אכילה "על השוכע"²¹, ויש אופן של "אכילה גסה" שעל-ידי אינו יוצא ידי חובתו, ועד שעל זה נאמר²² "ופושעים יכשלו בם" (על דרך עניין "פרש חגיכם"²³).

ונמצא, שבמצוות אלו צריכה להיות העבודה (לא באופן של בשר, שנכנס בפנימיותו, אלא) רק באופן שמנצל את הדבר כדרך שמנצלים עור לתשיש.

שהאדם צריך לברר את גופו ונפשו הבהמית וחלקו בעולם - שיש בה שני אופנים: יש עניינים שבהם צריכה להיות העבודה בפנימיות, היינו, להתמסר ולהיות מונח ("אָפגעבן זיך און ליגן") בעניין זה בפנימיות, ויש עניינים שבהם אין צריך להיות מונח בפנימיות, כי אם להשתמש בהם, והיינו, שעבודה זו בכללותה היא בדרך מקיף, אשר, עם היות עבודת המקיף נעלית יותר, הרי היא בכל זאת בדרך מקיף בלבד.

ועל דרך המבואר בתניא¹⁶ ההבדל שבין תורה למצוות, שתורה היא בחינת מזון, כמו שכתוב¹⁷ "ותורתך בתוך מעי", שהוא באופן פנימי, ומצוות הם בחינת לבוש, שהם בבחינת מקיף - הרי אף שעבודת המקיף היא נעלית יותר, מכל מקום, צריכים לעשותה רק בדרך מקיף.

ו. והעניין בזה:

כאשר מדובר אודות מוחין, לימוד התורה, שעל-ידי זה נעשה "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות"¹⁶ - צריכים להתמסר לכך בכל פנימיותו, היינו שנעשה דם

ז. והנה, בכדי להפריד את העור מן הבשר,

18) שבת לא, רע"ב.
19) ראה אבות פ"ג מ"ט.
20) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חיי"ב ריש ע' 105.
וש"נ.
21) פסחים ע, רע"א.
22) הושע בסופו. וראה נזיר כג, א. וש"נ.
23) מלאכי ב, ג. וראה זח"ב פח, ב.

16) פ"ה.
17) תהלים מ, ט.

שב"מים", שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך: כאשר לומד תורה ועושה חשבון שיהיה "למדן", יאמר "פלפול" וכו', וכך, תוך כמה שנים יוכל לחבר "חיבור" ולהיות "רשכבה"ג".... - הרי אין זו תכונת המים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך; אדרבה - הוא הולך למעלה מעלה.

- הן אמת שאיתא בתוספות²⁹ שכאשר הלימוד אינו על מנת לקנות, אלא על מנת שיקרא רב, אין זה חמור כל כך ("עס איז ניט אזוי גוואלדיק"), אבל אף-על-פי-כן, אין זה עניין של "מים"; אין זה יורד ממקום גבוה למקום נמוך.

וכיון שאין בזה תכונת המים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך - הרי זו הוכחה שחסר בזה גם עניין הא' שב"מים", ששתייתם היא לצימאוננו, והיינו, שהלימוד שלו הוא (לא מצד הצימאון לדבר ה', אלא) מצד רגש העריכות שיש לו בזה.

כאשר לימוד התורה הוא באופן של "מים" ששתייתם היא לצימאוננו, היינו, שלימודו הוא (לא מצד רגש העריכות שלו, אלא) בגלל שהוא צמא לדבר הוי' שבתורה - אזי פועלת התורה ביטול בנפשו, שמרגיש שדברי התורה יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, היינו, שמרגיש שהוא נמצא במקום נמוך ביותר; הוא אינו ראוי אפילו למקצת שמשגי בתורה, לפי שנמצא בשפל המצב ביותר, ואין זה אלא שנותנים לו מלמעלה, שזהו שהתורה יורדת ממקום גבוה למקום נמוך - אליו.

ט. ועניין זה שמשקין את הבהמה קודם השחיטה - הרי זה ב"מים" דווקא. יין ושמן - לא זה נותנים ל"בהמה", ולא זה מה שיפעל עליה; דווקא מים - זהו מה שיפעל על ה"בהמה".

כאשר משקים את הבהמה ב"מים" - הרי זה חודר בה ("דאָס דערנעמט איר"), ועניין זה פועל להפריד את העור מן הבשר, היינו, שהעבודה בקיום המצוות שיש לגוף הנאה מהם היא באופן שלא מתערבת ה"מציאות" שלו - (כנ"ל) שעניין העור מורה שלא צריך להיות מונח בזה בפנימיות, בכדי שלא לערב בזה את מציאותו, ולזה מועיל הקדמת השקאת ה"מים", שאז נרגש בנפשו עניין

29 ד"ה העושה - ברכות יז, א. ועוד (נסמך על הגליון שם).

שהעניינים של עור לא יתערבו עם העניינים של בשר - שהרי לפעמים יכולים לטעות ולחשוב על עור שהוא בשר או על בשר שהוא עור - אזי צריכים להשקות את הבהמה מים קודם השחיטה, שעל-ידי זה יהא נוח להפשיט את העור מן הבשר. והעניין בזה:

מים - קאי על תורה, כמאמר רז"ל²⁴ "אין מים אלא תורה", כשם ש"מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך"²⁵, כך התורה ירדה ממקום כבוד למעלה לנשמות בגופים, ונתלכשה בשכל אנושי ובענייני עולם הזה ועד לטענות של שקר, כדי לבררם.

ואין לנו שיור אלא התורה הזאת²⁶. בנוגע לכל שאלה - יש לעיין בשולחן-ערוך. וזהו "משקין ושוחטין". לשקי אינש בהמתו והדר לשחוט, משום סירכא דמשכא" - שכאשר משקין את הבהמה מים, דהיינו תורה, שהתורה מוכנת היטב בשכלו עד שמסביר זאת גם לנפש הבהמית, אזי נקל יותר להפריד את חלקי העור מן הבשר.

ח. ובפרטיות יותר:

האמור לעיל ש"מים" קאי על התורה, הרי זה בכללות, אבל בפרטיות - יש בתורה גופא כמה חלקים: מים, יין ושמן.

והחילוק ביניהם ונוסף על המבואר במקום אחר²⁷ שמים יין ושמן שבתורה הם גליא דתורה, רזין ורזין דרזין - שייך ושמן יש להם טעם, מה שאין כן מים אין להם טעם, שלכן, רק השותה מים לצמא צריך לברך²⁸, לפי שהמים מצד עצמם אין להם טעם, ורק מצד הצימאון נעשה אצלו טעם במים. ועניינו בלימוד התורה - שהלימוד אינו מצד העריכות ("דער געשמאָק") שיש לו בזה, אלא מצד הצימאון שהוא צמא לדבר השם.

וכדי לידע אם לימודו הוא לא מצד רגש העריכות שלו ("דער אייגענער געשמאָק"), אלא מצד הצימאון לדבר ה' - הנה הבחינה לזה היא אם ישנו עניין הב'

24 ב"ק יז, א. וש"נ.

25 ראה תענית ז, סע"א. תניא פ"ד.

26 ע"פ נוסח הפיוט "זכור ברית" בתפלת העמידה דנעילה. וראה לקו"ש ח"ב ע' 230 בהערה (ד"ה ואין לנו).

27 ראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' ריג ואילך. וש"נ.

28 ברכות מד, א (במשנה). טוש"ע (ואדה"ז) או"ח סר"ד

ס"ז (סי"ג).

הוא באופן שצריך להפריד העור מן הבשר - כמדובר לעיל שבענייני מצוות המלוכשים בדברים גשמיים והנאת הגוף צריכה להיות זהירות גדולה: מה שמוכרח לבריאות הגוף - הוא עניין של מצוה, כמו שכתב הרמב"ם³² "היות הגוף בריא ושלם מדרכי (עבודת) השם הוא", אבל עניינים של מותרות - צריך ליהרר מהם. ולכן, עניינים הקשורים עם גשמיות הגוף - לא צריכים להיות מונחים בהם בפנימיות, בחינת מזון (בשר), אלא צריך רק לנצל אותם כפי שמנצלים כלי תשמיש (כמו עור).

הביטול, שהוא נמצא במקום נמוך, ונותנים לו תורה ממקום גבוה [...].

י. ...בהמשך למדובר לעיל בעניין "משקין ושוחטין" . משום סירכא דמשכא, שיש בזה ב' פירושים, כדי שיהא נוח להפשיט את העור מן הבשר, וכדי להתיר הסירכא - יש להוסיף ולבאר גם תוכן הפירוש השני בעבודת האדם: ובהקדמה - שעור ובשר הם עדיין דברים טפלים, שהרי הם לבושים בלבד, כמו שכתוב³⁰

בעל-גאווה בגלוי טוען שנמצא ב"עולם השכל", ואין לו מה להתעסק בעניינים של אגדתא; ובעל-גאווה בצנעא טוען: מה לו להיכנס לעניינים של "נסתרות"

אבל אף-על-פי-כן, גם אם לא הפריד העור מן הבשר, ונשאר על גבי הבשר מקצת מן העור, דהיינו, שנשארו על בשרו עניינים שלא היה צריך להיות מונח בהם בפנימיות (אלא כמו עור בלבד), והוא מונח בהם - הרי זה אמנם עניין של קלקול, אבל הקלקול הוא רק בעניינים חיצוניים שהם בבחינת לבושים ("עור ובשר תלבישני") בלבד.

אמנם, עניין זה מהוה סיבה שכתוצאה מזה עלול לבוא אחר כך קלקול גם באברים הפנימיים, כמו סירכא בריאה, שעניין זה פוגע בעצם החיות. וזהו הקשר והשייכות בין ב' הפירושים ב"סירכא דמשכא" - שהתחלה היא אמנם בנוגע לעניין הפשט העור מן הבשר (כפירוש הא'), אבל מזה יכול לבוא אחר כך לעניין של סירכא בריאה (כפירוש הב').

יא. וביאור עניין סירכת הריאה הבאה מצד העדר העבודה בהפרדת העור מן הבשר: מבואר בלקוטי תורה³³ שסירכת הריאה היא מצד

"עור ובשר תלבישני", ולכן, גם אם ישנו קלקול וחולי בעור ובשר - בין אם הוא מעלה ארוכה ובין אם לאו - אין זה פוגע בעצם החיות. מה שאין כן כשישנו קלקול באברים הפנימיים, כמו סירכא בריאה, הרי זה פוגע בעצם החיות, ולכן הבהמה היא טרפה, כי טריפה אינה חיה!³¹

וכשם שהדברים אמורים לגבי בהמה גשמית, שישנם עניינים שאינם פוגעים בעצם החיות (כמו עור בשר), ויש עניינים שפוגעים בעצם החיות (איברים פנימיים, כמו הריאה) - כן הוא גם בנוגע לנפש הבהמית, מכיוון שנקראת בתורה בשם "נפש הבהמית", הרי שם זה הוא מכוון, היינו, שכל העניינים שישנם בבהמה גשמית ישנם גם בנפש הבהמית. ובנוגע לענייננו:

גם כאשר העבודה בענייני עור ובשר אינה כרבעי, היינו, שלא הפריד בין העור לבשר והם מעורבים אצלו, הרי זה אמנם שלא כרבעי, אבל אף-על-פי-כן, אין זה נוגע לעצם המציאות שלו, שהרי אין זה פוגע בעצם החיות. סדר ההנהגה כפי שצריך להיות על-פי תורה

(32) הל' דעות רפ"ד (וראה לקו"ש ח"ב ע' 531 הערה 12. מכתב ח' מנ"א שנה זו (אגרות יקודש ח"א ע' שיט). חט"ז ס"ע סב ואילך, ובהנסמן שם).

(33) דרושי ר"ה סב, א. וראה גם סה"ש תרפ"ט ע' 48. וש"נ.

(30) איוב יו"ד, יא.
(31) חולין מב, א. וש"נ.

וכמו כן איתא בגמרא³⁷ "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש",

- ולהעיר, שאף שאפשר לומר עניין זה גם בלשון של חיוב, שקודם התפלה צריך להיות כובד ראש, מכל מקום, נאמר עניין זה בלשון של שלילה ("אין עומדין להתפלל אלא כו"), ללמדך, שללא עניין "כבוד ראש" לא יכול להיות עניין התפלה כלל³⁸ -

ועניין "כבוד ראש" הוא - כפסקדין הרמ"א³⁹ שקודם התפילה צריך להתבונן "מרוממות האל יתעלה ובשפלות האדם", היינו, שלא מספיקה ההתבוננות בשפלות האדם, אלא צריך להתבונן גם בגדלות האל, ובשביל זה מוכרחים ללמוד פנימיות התורה.

וכאשר לימוד התורה הוא באופן של מים, שזהו עניין משקין את הבהמה קודם השחיטה, - והיינו, שגם כאשר נפש הבהמית מכריזה שאין רצונה במים, מכל מקום, משקין אותה במים, שהרי כאשר הבהמה רוצה לשתות, מותר להשקות גם את המדבריות⁴⁰, משום צער בעלי-חיים, ומה שכתוב "משקין", הרי זה אפילו בשעה שאין רצונה לשתות -

הרי זה מועיל שלא יהיה "סירכא דמשכא", היינו, שלא תהיה סירכא בריאה, ולא עוד אלא שאפילו העבודה בעור ובשר (הפרדת העור מן הבשר) היא כדבעי [...] שגם מדברים גשמיים עושים מצוה (סעודת יום-טוב), שזהו כללות עניין יום-טוב שהוא "מקראי קודש"⁴¹, מקרא מלשון הזמנה, להזמין ולהמשיך את הקודש גם בחול⁴², כיון שעושים מכל העניינים - גם הדברים הגשמיים - דירה לו יתברך.

(קטעים מ"סיום" בהתוועדות כ' מנחם-אב ה'תשט"ו. תורת מנחם כרך יד עמ' 246, 249-255, 258-261 - בלתי מוגה)

ההתלבשות בנפש הבהמית ש"היא בבחינת ישות וגסות רוח, דהיינו שהרוחניות היא בבחינת גסות ועביות, ולזאת נמשכת אחר דברים גסים ועבים ואינה מתפעלת מדברים דקים ורוחניים, כי גסות וחומריות הגוף הם המלבישים את הנפש כו".

והיינו, שכאשר האדם שקוע בתאוות, אפילו בתאוות היתר, אזי מתנתק ("ער רייסט זיך אָפּ") מהרגשת עניין של רוחניות, שאין לו רגש בקדושה, ואין לו רגש אפילו ברקות ("איידלקייט") שבענייני העולם, ועד שגם הרוחניות שלו היא בהגשמה, שזהו עניין "גסות הרוח".

ומצד זה נעשה סירכת הריאה - "שהריאה נסרכת ודבוקה ומושרשת עד שאינה יכולה להניף על הלב, כי אין לה כוח להעלות כנפיה - כנפי הריאה, שהם אהבה ויראה - לפרחא ולסלקא קדם מלכא כו" (מכבוואר בזהר³⁴), שזהו עניין שנוגע כבר בעצם המציאות!

יב. וההתחלה לכל זה היא - שחסר עניין השקאת הבהמה ("משקין") במים:

אמנם הוא לומד תורה, אבל לימודו אינו באופן של מים, אלא באופן של יין ושמן (כנ"ל), היינו, שהלימוד הוא רק במה שקשור עם ה"מציאות" שלו, אבל כשאומרים לו שצריך ללמוד גם עניינים של אגדתא, פנימיות התורה - אזי אם הוא בעל-גאווה בגלוי, טוען הוא, שנמצא ב"עולם השכל", ואין לו מה להתעסק בעניינים של אגדתא; ואם הוא בעל-גאווה בצנעא, טוען הוא: מה לו להיכנס ("וואָס דאַרף ער קרייכן") לעניינים של "נסתרות" - "הנסתרות לה' אלקינו"³⁵, ואילו הוא ילמד עניינים שהם "הנגלות לנו"³⁵.

ובכן: הרמב"ם כותב³⁶ "היאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן וכו'", וכיון שכן, הרי בהכרח ללמוד ענייני התורה שבהם מדובר אודות גדולתו יתברך, שזוהי פנימיות התורה.

37) ברכות רפ"ה (ל, ב).

38) לשלימות הענין - ראה גם אגרות קודש כ"ק אדמו"ר חי"ו ריש ע' עדר.

39) או"ח רסצ"ח.

40) ראה תויו"ט סוף ביצה.

41) אמור כג, ב"ד.

42) ראה גם לעיל ע' 129. וש"נ.

34) בהגהת הצ"צ (ללקו"ת שם) מציין ל"רע"מ פ' פנחס דרכ"ז סע"ב ודרכ"ח ע"א . . . דרל"א סע"א ודרל"ד א' ודרל"ה".

35) נצבים כט, כח.

36) הל' יסוה"ת פ"ב ה"ב.

לא להירדם לפני הגילוי

הגילוי נעלה יותר בהיותו לאחר ההעלם

מפרשת פקודי נכנסים לפרשת ויקרא. שייכות ב' הפרשיות היא: בסוף פרשת פקודי מדובר אודות הענן שהיה על המשכן. "ענן" הוא העלם, שמנע ממשה רבינו להיכנס לאוהל מועד, "ולא יכול משה גו'". ולאחרי זה "ויקרא אל משה" - קריאה היא עניין של גילוי, הגילוי שלאחר ההעלם.

הגילוי שלאחר ההעלם הוא למעלה יותר מגילוי כשלעצמו, כידוע. ענין הגילוי שלאחר ההעלם בעבודת האדם הוא עבודת התשובה. התשובה באה לאחר שהאדם התרחק מאלקות - העלם. ותשובה פירושה השבה למקומו - גילוי. גם בתשובה - כמו בגילוי שלאחר ההעלם - נעשה "כפלים לתושייה", עד לתכלית התשובה - "זרונות נעשו לו כזכויות", "אתהפכא חשוכא לנהורא". [...]. וזהו עניין תכלית הקריאה שבאה לאחר ההעלם - לא לדחות ולהסיר את ההעלם, אלא ש"לילה כיום יאיר".

וזהו הוראה לכל אחד ואחד בעבודתו, שבכל מצב שבו נמצא, אסור לו להתיימשך חסוֹשֵׁלוֹם, אלא אדרבה - על-ידי ההעלם אפשר להגיע לגילוי נעלה יותר. וכן בנוגע לדורות בכלל, שמקשים קושיא: הרי היו דורות טובים בהרבה מדורנו ("א סאך שענערע ווי היינט"), ואף-על-פי-כן היו עדיין רחוקים מהגאולה, ואם כן, איך אפשר להבין שדווקא בדור זה, ש"אכשור דרא בתמיהה", תבוא הגאולה? והמענה לזה - אדרבה, היא הנותנת, כנ"ל. לפנות בוקר הישנה חזקה יותר, ואז צריך להתחזק ביותר לא להירדם חסוֹשֵׁלוֹם ולהתעורר לאור הבוקר, עד שנוכה ל"לילה כיום יאיר".

(תורת מנחם ה'תשי"ז כרך יט, עמ' 126-128)

הייתכן שמלך המשיח מעכב הבטחתו?

זהו גם הביאור בנוגע לכללות עניין הפצת המעיינות חוצה שעל-ידי זה פועלים ביאת משיח צדקנו, כמענה מלך המשיח לבעל שם טוב על שאלתו אימתי אתי מר, כשיפוצו מעינותיך חוצה - דלכאורה, כיון שעברו ריבוי שנים שלמדו והפיצו את המעיינות דתורת הבעל שם טוב, ובפרט כפי שנתבארו בהבנה והשגה בתורת חסידות חב"ד באופן שנעשה דם ובשר כבשרו (הגשמיים ועל אחת כמה וכמה הרוחניים), הייתכן שמלכא משיחא מעכב הבטחתו שנאמרה בהיכל המשיח שיבוא כשיפוצו מעינותיך חוצה!?

שאתי מר דא מלכא משיחא אינו עניין בפני עצמו שנעשה על-ידי הפצת המעיינות חוצה, אלא היינו הך, שהפצת המעיינות חוצה כשלעצמה עניינה ביאת מלכא משיחא (כמובן גם מהסיפור הידוע בזה). ואף-על-פי-כן, לא מספיק עניין אתי מר דא מלכא משיחא שבהפצת המעיינות חוצה, אלא צריך להיות ביאת מלכא משיחא בפועל ממש.

(התנועות תנש"א כרך ב, עמ' 335-336)

'מבצע פורים' בשטורעם ובהצלחה רבה ומופלגה

סכום נכבד שלח הרבי חודשים מראש (!) כדי לאפשר את 'מבצע פורים' באה"ק כראוי, ללא מניעה כספית * בין היעדים לפעילות הדגיש במיוחד את חיילי צה"ל, המגינים בגופם על יהודים • חשיפה: הרבי ביקש להנפיק מטבעות ארץ-ישראליות מיוחדים לפורים, שאותם ייתנו במשלוחי-מנות ומתנות • רשימה שנייה

בגופם כפשוטו, יתקיים גם שם המבצע, ואדרבא, ביתר שאת וביתר עוז ובהצלחה מופלגה...

ביום פורים תשכ"ט דיווח הרב אפרים וולף לרבי (ימי תמימים' כרך ח' עמ' 443): "אתמול בערב אורגנה מסיבת פורים בקריית-מלאכי, מכפר חב"ד הגיעו... וכן מלוד... וכן מירושלים... שם במקום אורגנה תאורה ורמקול והחגיגה נמשכה כשעתיים, השתתפו אורחים: מר ש. רותם סגן מנכ"ל משרד הפנים, וכן המנהל האזורי של משרד השיכון, וכן המנהל האזורי של משרד הקליטה וכן מר עבודי ראש המועצה. החגיגה עברה בהצלחה ברוך ה' והשתתפו סך הכול כ-500-600 איש כן-ירבו".

בפורים של אותה שנה התקיים, כמדי שנה, ביקור של העסקן החסידי הרב שלמה מיידנצ'יק אצל מר שז"ר, לכבודו ב'משלוח מנות'. על כך דיווח הרב וולף בכ' באדר (שם עמ' 444):

"בפורים ביקר הרב שלמה מיידנצ'יק יחד עם קבוצה מהעולים מגרוזיה שבלוד אצל מר שז"ר. מר שז"ר שוחח איתם ומאוד נהנה מביקורם, ובאותו מעמד אמר מר שז"ר שברצונו לבקר בקריית-מלאכי. התקשרנו עם מר... וקבענו שאנחנו נבקש פגישה עם מר שז"ר בכדי להזמין רשמית לביקור

'משלוח' בהלכה

בו' אדר שני תשל"ו התוועד הרבי ובמהלך ההתוועדות, בשיחה השלישית (לאחר מאמר דא"ח דיבורי-המתחיל ויקרא אל משה וגו'), דיבר לגבי ארגון 'משלוח מנות' ל'מבצעים', וביקש שאת הדברים ימסרו גם מעבר-ילים: היו מקומות שבהם נכללו ב'משלוחים' דברים קטנים ופעוטים ביותר, עד שהתעורר ספק אם הם שווים פרוטה, ואם כוללים יחד שיעור שני זיתים. הרבי האריך בפרטי ההלכות המבוארות בפוסקים ובאחרונים, וסיים דבריו:

ובפשטות אלו שכבר הכינו את המשלוחי-המנות כשיעור, הרי מה טוב ומה נעים. ובמשלוחי-המנות המוכנים כבר [=וחסר בהם דבר מה] הרי במקומות שיש להוסיף - בוודאי עדיין אפשר להוסיף בהם, שהרי נותרו כמה ימים. והשם יתברך יצליח במבצע פורים ד"משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים".

ובמיוחד לאותם העומדים ומגינים על ארץ הקודש ארץ אשר גו' עיני ה' אלוֹקֵיךְ בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, וכן על כמה וכמה יהודים אנשים נשים וטף אשר דרים שם והם מגינים עליהם

עולה הרעיון על הפרק והפעם ביתר פרטות: "בעניין המטבעות צריך להשתדל להכין כבר עבור פורים שיצא דבר מושלם, שלא יהיו רק מטבעות של 10 אגורות, ובאם אפשרי שיהיה מצוייר עליהם הלוחות או כדור הארץ על ג' עמודים כמו ב'שמועסן' [=שיחות לנוער].

בט"ו טבת תשל"ט כותב הרב וולף לרב חודקוב (שם עמ' 288): רצוף־בזה המכתב שהוכן לשלוח אל [=ראש הממשלה] מר מנחם בגין בעניין המטבעות וכו'. המכתב כתבנו לכתחילה אל מר בגין לפי הצעתו של מר [=יוסף] צ'חנובר, שלדבריו רק על־ידו יהיה אפשר לפעול הרבר. כמו־כן נכתב המכתב באופן כללי בלבד, כי צריך לקבל רק הסכמתו העקרונית של מר בגין לזה, ולאחר מכן יהיה צריך לדבר עם אנשי האוצר בעניין פרטים, להטביע על המטבעות את הסמל של מל"ח [מרכז לענייני חינוך] וכו'".

משני הקטעים שצוטטו כאן עולה שהרעיון התרחב לשתי אפשרויות: א) הנפקת מטבע לכלל הציבור, אלא שיישא את הכותרת 'פורים'. ב) הנפקת מטבע מיוחד לשימוש חב"ד במבצעי פורים בצה"ל וכדומה. כנראה ששאלו את הרבי פרטים נוספים בעניין, ובי"ט טבת נמסרה תגובת המזכירות בטלפון (שם עמ' 289):

בעניין הפנייה לראש הממשלה על־דבר המטבעות, אם להוסיף כמו בארצות־הברית [=סמל ה'מרכז לענייני חינוך], הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

באם יתבוננו ועשו חשבון החכ"ם [=חברי הכנסת שיתמוכו בהצבעה] ובכוחם דורכפין [=להעביר ההצעה]: אשר (בגין) יציע שינוי עיקרי בזה (ח"ו) באם לא) שיקבל בכנסת - יישר כוחם. באם לא - יעשו ב"עניין הנוסף" (של הטבעת המטבעות לחלוקה במבצעים וכו').

בכ"ד שבט תשל"ט (שם עמ' 294) רושם הרב וולף את ההוראה האחרונה בעניין זה:

"בעניין המטבעות, לעת־עתה להתעסק בעניין המדליה ליום הפורים לחלק בעת המבצעים. ובהצעה השנייה על־דבר כלל המטבעות להדפיס [=להטביע] כמו בארצות הברית לא להתעסק לעת־עתה".

בקריית־מלאכי בנחלת־הריחב"ד, הגנו לבקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לעניין זה".

בעיצומו של חודש שבט תשמ"ב הורה הרב חודקוב (בשם הרבי) לרב אפרים וולף כדלהלן ('ימי תמימים' כרך ח' עמ' 132): "להר"י שי' לייבוב להעביר סך - \$5,000 עבור מבצע פורים, ושלא תהא כל מניעה לארגן המבצע כדבעי".

בשנת תשד"מ הורה הרבי כבר בשלהי חודש מרחשוון (!) ('ימי תמימים' כרך ח' עמ' 209):

להעביר להר"י לייבוב עבור מבצע חנוכה ופורים סך - \$25,000".

"פרשת הכסף"

בעבר פרסמנו במדור זה כי בשנת תשמ"ג התקיים משא ומתן עם פקידי בנק ישראל בדבר הנפקת מטבע מיוחד לרגל ימי חנוכה. לעניין זה היו הוראות מהרבי.

מסתבר שכבר בשנת תשל"ח הועלה הרעיון בקשר לפורים, וכך נאמר בשיחה טלפונית שקיים הרב חודקוב עם הרב אפרים וולף, בשלהי חודש אדר ראשון תשל"ח ('ימי תמימים' כרך ז, עמ' 229):

"לדבר עם אנשי האוצר בעניין הנפקת מטבע עם אופי מיוחד לפורים תשל"ח, ומטבע זה יחלקו במשלוח מנות ומתנות וכו'".

בתגובה מדווח הרב וולף בא' ראש־חודש אדר שני (שם עמ' 231): "בעניין הנפקת מטבעות מיוחדות לפורים הבא־עלינו־לטובה, התקשרנו בעניין זה עם משרד האוצר, ומסתבר שדבר כזה צריך חקיקה מיוחדת ואישור ממשרד האוצר לאחר אישור הממשלה לשינוי מטבע, ודרוש לכך כלל הפחות מספר חדשים ובזמן הקצר שנתר עד לפורים אי אפשר לבצע זאת.

"יתכן גם שהדבר שייך לאגף המטבעות, אבל אז יהיה ערך המטבע שווה הרבה יותר מ־10 אגורות וכדומה. לדברי פקידי משרד האוצר אפשר להתחיל לדון עתה בעניין הנפקת מטבע באם רוצים בעוד מספר חודשים".

בחדש מרחשוון תשל"ט (שם עמ' 284) שוב

הלכות ומנהגי חב"ד

הכנות לפורים:
יש להתחיל ולהשלים מבעוד מועד את כל ההכנות הדרושות למבצע פורים בכל העולם כולו, שלא יישאר אפילו יהודי אחד בפניה נידחת בקצווי תבל שלא יהיה נכלל במבצע פורים.¹

נוסף על קיום כל המצוות דימי הפורים על-ידי כל אחד ואחת, יש להרעיש ולפרסם בכל מקום ומקום, הן בחו"ל וכן (ועל-אחת-כמה-וכמה) בארצנו הקדושה, על-דבר ההשתדלות שכל ענייני פורים יהיו באופן ר"ב רוב עם הדרת מלך.²

* בכמה תחפושיות וכוכעי פורים (במיוחד של חיילים ושוטרים ממזרח אירופה) ובכוכבי-חורף (קוצ'מע), נמצא שעטנו גמור. החכם עיניו בראשו לבודקם מראש במעבדת-שעטנו מוסמכת.³

מבצע פורים:
יש לעורר על ההכנות לענייני פורים (ואף בשבת, שהרי "מפקחין על צורכי ציבור בשבת"), כדי שייעשו באופן מסודר ובהצלחה, ובהדגשה מיוחדת ליהודים הנמצאים בתי-זקנים, בתי-רופאים, בתי-האסורים, ובצבא (ומשטרה) בכל מקום, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לצה"ל, שעומדים ומגינים בגופם במסירת-נפש ממש על

אלו. הרבה מהצעירים סומכים על הדעה שאפשר לצאת ידי חובה על-ידי שההורים מקיימים מצוות אלו, אבל לצערנו קורה שגם הורים רבים אינם מקיימים זאת כראוי. על-כן, עם כל הכבוד הראוי, מתבקשים הרבנים, המחנכים וההורים, להזכיר לילדים שתחת השפעתם לקיים באופן אישי את מצוות 'משלוח מנות' ו'מתנות לאביונים', ביום הפורים.

ל'משלוח מנות' דרושים רק שני מיני מאכל, כגון תפוח וסוכרייה;⁴ או מאכל ומשקה, כגון פרוסת (4) ראה ש"ת סי' תרפ"ז ס"ק א, ונטעי גבריאל פמ"ב ס"ו. מאידך יש לדון אם אין זה סותר את הדין במי שיש לו הזדמנות לקרוא בלילה, שלא יוותר עליה מפני החשש שמא לא ירשו לו לקרוא מחר, ראה שו"ת רדב"ו ח"ג סי' יג הובא בקו"א לשו"ע אדמוה"ז סי' רע"א ס"ק א. שו"ת צמח-צדק או"ח סי' קיג, ובארוכה בקובץ 'התמים' החדש, גיליון כז עמ' 55 וש"נ. (5) ממכתב המזכירות (אג"ק ח"כ עמ' קעז). **הסוכריה** היא

1 משיחת ש"פ תרומה תנש"א ס"י, ספר-השיחות ח"א עמ' 350. בכמה שנים היה הרבי מקשר את ההתעוררות למבצע פורים עם 'מבצע תורה', כמרו"ל "ליהודים היתה אורה - זו תורה" (אוצר מנהגי חב"ד, חודש אדר, עמ' רפ).

2 משיחת ש"פ ויקרא תשמ"ט ס"ח, ספר-השיחות ח"א עמ' 335, ושם פירוט: במשתה ושמחה - שהולכים לשמח מבית לבית (מלבד ההשתתפות ברוב עם לאחר הסעודה עם בני משפחתו); במתנות לאביונים - לתת ברוב עם לגבאי או לקופה של צדקה (שהרי לעניים עצמם יש לתת בתכלית הזהירות בכבודם). וכל זה - כהוספה באחדות ישראל, הבאה כהכנה לסיום הגלות, עיי"ש.

3 לוח 'דבר בעתו'.

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר¹³. השוכב לישון ובדעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירושו לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתיה¹⁴.

עלות השחר בתל-אביב על-פי הזמנים המקובלים באה"ק: 3:50. לדעת הגרא"ח נאה: 3:44.

הציבור אומר 'עננו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'עננו' בכרכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', 'אם יש בבית-הכנסת אף רק שלושה מתענים'¹⁵. ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'¹⁶.

סליחות¹⁷:

רגילים לאומרן בעמידה¹⁸, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו. מנהגנו לאומרן אחרי אמירת תחנון, 'הוא רחום' ו'שומר ישראל'¹⁹,

כפ"חיים תקמ"ט סק"י ותרפ"ו סקט"ז וס"ק כח, קיצושו"ע ס' קמא ס"ב, שו"ת יחוה-דעת ח"ב ס' עח, ונטעי-גבריאל נישואין ח"ב פכ"ה ס"ג ושי"נ. וכל-שכן בקביעות הנוכחית, כמובן.

13 בסידור אדמוה"ז 'סדר ספירת העומר' כ' שהצום מתחיל בעלות-השחר. וראה אגה"ת פ"ג, לקו"ש כ"ך כב עמ' 313 ו'התקשרות' גיליון קא עמ' 17. שיחות-קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 494 ע"י ציון 12.

14 שו"ע ס' תקס"ד ונו"כ. באג"ק ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הזוהר, מותר לכל הדיעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה.

15 ספר-המנהגים עמ' 45, ושי"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח-צדק אור"ח ס' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח, עיי"ש. ואף באג"ק חט"ז עמ' שיג ובהגהות הרבי ללוו כולל-חב"ד תשט"ז (הובא בלוח זה להיום) מעתיק הרבי [מ'לקוטי מנהגים' שלו שנדפסו בסוף 'רשימות על מגילת איכה' של הצמח-צדק, שמשם נעתקו 'מנהגי בין המצרים (ותענית ציבור)' שבס' המנהגים] רק "ג' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18). ולכן מסתבר שפסקא זו נעתקה רק משום שזכרה בשו"ת הצמח צדק (לשופרא דמילתא, להפיס דעתו של בעל ה'דברי נחמיה', מקבל התשובה), אבל אינה מעכבת כלל למעשה.

16 משנה-ברורה ס' תקס"ו ס"ק יג.
17 סידור תהילת ה' עמ' 359. ובהוצאת קה"ת אה"ק משלהי תשס"ב עמ' 394.

18 מובא מס' קיצור של"ה.

19 כך נהגו תמיד במניין של הרבי בתענית ציבור שחלה בימי שני וחמישי (ואינו דומה לסדר הסליחות דצום-גדליה, כי שם נכלל 'שומר ישראל' בנוסח הסליחות).

עוגה ומשקה קל. ו'מתנות לאביונים' אפשר לקיים בשתי פרוטות, פרוטה [מינימום 12 אגורות] לכל אביון. ומובן שכל המרכה בצדקה הרי זה משובח.

כשנותנים לחיילים וכדומה 'משלוח-מנות', יש להקפיד לתת לגברים בשם 'צעירי-אגודת-חב"ד' ולנשים בשם 'נשי-חב"ד'⁶, וכדי שהם בעצמם יקיימו את המצווה - יש להדריכם להחליף את המנות (ובלית-ברירה, יקיימו זאת במנות המוכנות להם בחדר האוכל)⁷ ביניהם לבין עצמם, איש לרעהו ואישה לרעותה. כמ"כ יש לחלק להם מטבעות כדי שיקיימו 'מתנות לאביונים'.

יום חמישי,

י"א באדר - תענית-אסתר⁸ (מוקדמות)

חולה (אפילו שאין בו סכנה)⁹, מעוברת ומניקה¹⁰, ויולדת כל ל' יום¹¹ - פטורים מהתענית¹².

שיעור-מינימום (ראה הדעות בנושא בילקוטי-יוסף ח"ה עמ' שכח-של ובפסקי תשובות ס' תרצ"ה אות יח, וש"נ), וראה בשיחת ז' אד"ש תשל"ו ס"ד (שיחות קודש תשל"ו ח"א עמ' 565, בלתי מוגה) ששיעור משלוח מנות צ"ל **כזית**, ואם אפשר

- **כזית בכל מנה ומנה** (ומה טוב, שיהיו שוות ביחד שתי פרוטות). ומציין לא"א מבוטשאטש סוף הל' מגילה ולצפנת פענח על הרמב"ם הל' מגילה פ"ב הט"ו.

6 (ע"פ הרמ"א ס"ס תרצ"ה) וגם דברי ההתעוררות לנשים - שיבואו מנשים דווקא ('אוצר' עמ' רפו, משיחת אדר"ח אדר תשל"ה).

7 ועד"ז במאושפזים בבית-רפואה ובית-אבות ותלמידיים בפנימייה וכו'. ועצ"ע בדין בני ישיבה שאינם משלמים. ולכאורה ראה לעניין זה מדין בן סורר שגנב מאימו (סנהדרין עא,א) ומדין פת שעל השולחן (אור"ח ס' שסו, בשו"ע אדמוה"ז סט"ז), ומאיך צ"ע מדין אורח שקידש במנות, שלהרבה דעות מקודשת רק מספק (אה"ע ס' כח סי"ז, עיי"ש בב"ש, ובאוצר הפוסקים ס' ק צב בארוכה). וראה בס' מצת מצוה פי"א ס"ט וש"נ.

8 טעם מחודש בשם 'תענית **אסתר**', ראה בלקוטי-שיחות כ"ך ו עמ' 371.

9 רמ"א ס' תרפ"ו ס"א. וכן המצטער הרבה מכאב עינים (שם), וזקנים תשושי-כח (כה"ח תק"נ ס"ק ו).

10 רמ"א שם. והיינו במעוברת אחר מ' יום או שמרגשת חולשה יתירה, ומניקה - בפועל (ראה נטעי-גבריאל בין-המצרים פ"ה, וש"נ).

11 דינה כחולה (שו"ע אדמוה"ז ס' של ס"ה), נטעי-גבריאל שם.

12 לעניין חתן וכלה בז' ימי המשתה בתענית זו דנו בפוסקים, ורבים מקילין. ראה משנ"ב ס' תרפ"ו בשער הציון ס"ק טז,

בסדר דלהלן²⁰:

ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו ל...' [ולא 'זכרנו בספר¹³] / ואנחנו לא נדע / חצי קריש.

קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים³².

מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה³³. ואם קראוהו בשחרית - יעלה³⁴.

את הפסוקים: "שוב מחרון אפך...", "ה' ה' אל רחום... ונקה", "וסלחת לעווננו" - אומר הציבור בקול רם ורק אחר שסיימו, ואומר הקורא בתורה³⁵. "כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור³⁶.

בקריאת הפסוק 'ויקרא בשם ה''³⁷ יש להפסיק מעט בין "בשם ל-ה", כי בפסוק מופיע תחת המלה

קווה קיוונו / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אדם בקום²¹ / אל מלך²², ויעבור / כי עמך / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אתה האל / אל מלך, ויעבור / במתי מספר²³ / אל מלך, ויעבור / זכור רחמיך²⁴ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו²⁵ (הרשענו ופשענו)²⁶ / משיח צדק / אל רחום שמך²⁷ / עננו ה' עננו²⁸ / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני²⁹ / 'אבינו מלכנו' הארוך³⁰,

(20 ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר-המנהגים עמ' 53, וליקוט טעמים ומקורות' של הרבי שבסוף הסליחות - מנהג חב"ד).

כשהיה הרבי מתפלל עם הציבור (כגון בעברו לפני התיבה בשנות האבלות תשכ"ה ותשמ"ח), לא היה אומר 'אשמנו', כיוון שכבר אמרו בסדר התפילה, אך בשנת תשכ"ו יצא אל הציבור רק לאמירת הסליחות, ואז אמר 'אשמנו' מפני שלא היה זה אצלו בסדר התפילה ('אוצר' עמ' 8).

(21 בחרו "מקשיב דבר שקר", נדפס: "סדר להשתמש בשונים...", ואינו מובן. ולכאורה הנכון הוא כגירסת סידור יע"ב (אשכול) ו'עבודת ישראל': סדר, וכ"כ בשערי תשובה ס"ס תרפ"ו).

(22 בהקלטות מתפילת הרבי בתענית אסתר תשמ"ח ניתן לשמוע "כהודעת", כנדפס בכל מקום במחזור השלם וב'סליחות' מנהג חב"ד, ולא כפי שנשמע בהקלטה מתפילת עשרה בטבת תשמ"ט "כמו שהודעת", כנדפס בסידורי תהלת ה' הישנים. וראה ב'לוח השבוע' בגיליון תרמ"ט הערה 12.

(23 פיוט מסוג 'פומון'. במראות-קודש מתענית אסתר תשמ"ח ברור שהרבי חזר את כל החרוז הראשון גם בין כל בית ובית.

(24 סידור תהילת ה' עמ' 347. בהוצאת קה"ת אה"ק שלהי תשס"ב עמ' 406. וצ"ל 'פקדנו' בישועתך, ללא וא", כבפסוק, וכן נדפס בסליחות - מנהג חב"ד).

(25 פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבנו' ולא עד בכלל, ואחרי "אתה תענה, ה' אלוקינו" סוגרים הארון.

(26 מדלגים "או"א... אשמנו... סרנו...", כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה. י"א שהרבי דילג גם "הרשענו ופשענו".

(27 כשעבר הרבי לפני התיבה, אמר כאן: "למען אמיץך... בריץך" וכו' עד גמריא, כמו בניקוד הנדפס בסידור ב'הושענא' ליום הראשון.

(28 הש"ץ מסיים בקול רם כל פיסקה המסתיימת בנקודותיים ("עננו האל הנאמן, עננו:", "עננו חי וקיים, עננו:", וכו'). "רך לרצות" - באג"ק ח"ב עמ' קסג מסיק שהעיקר לנקד "לרצות", ויש לברר איך נהג הרבי כש"ץ.

(29 במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר-הניגונים, ניגון רמז).

(30 במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר-הניגונים, ניגון ו). אין מנהגו לומר חלק מ'אבינו מלכנו' פסוק בפסוק קהל וחזן, אלא אומרים כולו

יחדיו מתחילה ועד סוף ('אוצר' אלול-תשרי עמ' קב). בסידורי תורה-אור ותהילת-ה', והחל משנת תשמ"ט גם במחזור השלם, נדפס: זכניות, וזאת ע"פ לוח התיקון לסידור תו"א (נ.י. תש"א) - 'אוצר' שם עמ' כא.

(31 ספר-המנהגים עמ' 45.

(32 ספר-המנהגים שם, וש"י. עוד ראשונים שפסקו כך צויינו בפסקי תשובות ס' תקס"ו הערה 13, ובתורה שלמה ס"פ בשלח, פי"ז אות צא.

(33 שו"ע ס' תקס"ו ס"ו בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שערי-המילואים ח"א ס' י, ובמהדורת תשנ"ד או"ח ס' ק).

במשנ"ב ס"ק כ הביא מסידור דרך-החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א ס"ט רק במקום נוצר גדול, ובשו"ת שואל ומשיב תנינא ח"ב ס' נח ושו"ת אפרקסתא דעניא ס' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצמח-צדק הנ"ל המביא לצירוף גם "ז' שאכלו פחות מכשעיר" שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל).

(34 לוח כולל-חב"ד.

(35 שערי-אפרים שער ח סעיף קז.

(36 וסיים עם הש"ץ, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש"ץ.

(37 לוח כולל-חב"ד, צום גדליה. במג"א (תקס"ח ס"ק ה, בשם אבודרהם) כ' זאת על האמירה בתפילה. ומש"כ זאת בלוח רק בקשר לקרה"ת. י"ל כיוון ששם חייבים לקרוא דווקא כפי הטעמים (ליקוטי-שיחות כרך טו עמ' 572. ומשמעם - שה' קרא, כפי רשב"ם וראב"ע, וכ"פ הרא"ם בדעת רש"י), אבל בתפילה ייתכן לפרש שמשה קרא (כפי האברבנאל, וכ"פ הגו"א והדברי דוד בדעת רש"י. גם בדרז"ל יש מקום לב' הדעות, ראה תורה-שלמה שם אותיות מחינה). לפי הנהגו, וכן נהג הרבי, כשאומרים 'אל מלך' מפסיקים בין התיבות הללו (כיוון שאז מצטטים את הפסוק ממש), משא"כ כשאומרים 'א' ל ארך אפים'. וע"ע.

"בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'.

מחצית-השקל:

נותנים 'מחצית-השקל' לצדקה ובפרט לבית-הכנסת ובית-המדרש, שהם בדוגמת המשכן והמקדש³⁸ ביום התענית³⁹ לפני מנחה⁴⁰, זכר למחצית-השקל שקשורה לנס פורים, "הקדים שקליהן לשקליו"⁴¹.

כל אחד נותן שלוש⁴² מטבעות של 'מחצית' מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן⁴³, ומנהג זה כולל את כל ישראל, ועל-כל-פנים - כל אחד מבין עשרים שנה ומעלה, או החל מ"ג שנה. ומה טוב ומה נעים - שיחנכו גם קטנים לתת ג' מחצית-השקל

מכספם ו'מפורסם המנהג לתת גם עבור כל בני הבית"⁴⁴, ובאופן שההורים עוזרים להם, שיוכלו לתת זאת מתוך הרחבה, ושיישאר להם עוד מספיק כסף לצורכיהם, כך שלא יחסר להם כלום⁴⁵.

מנחה:

התפילה - "בשעה מאוחרת"⁴⁶. וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים "דרשו ה' בהימצאו", ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁴⁷.

מי שאינו מתענה וקראוהו לעלות לתורה, וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם - יעלה⁴⁸.

גם היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע", ואם שכח (וכבר אמר שם ה'

38 משיחות ש"פ שקלים תשכ"ד ותשמ"ב. אך אין בזה ח"ו שלילת נתינת צדקה זו לעניים כפשוטה, ראה סה"ש תש"נ עמ' 303 (לקו"ש ח"א עמ' 182, וסה"ש תנשא ח"א עמ' 320) - 'אוצר' עמ' רנג. וכשמניחים הגבאים קערה, רצוי לציין בה במפורש לאיזו מטרה נותנים.

39 ספר-המנהגים - מנהגי פורים. ומלשון זו נראה שאין זה רק קדימת הנתינה לפני פורים, אלא שיש לזה קשר ענייני עם התענית, כמבואר בהתוועדויות תשמ"ט ח"ב עמ' 439 ועמ' 460. ובכ"החיים שם ס"ק כה מבאר "כדי שיהא צדקה עם התענית לכפר". ומסיים, שמטעם זה יש לתיתו אז גם כשחל פורים במוצש"ק. וכ"כ בלוח כולל-חב"ד. ולכאורה עפ"ז צריך היה לתיתו אז גם בירושלים ת"ו, וכמ"ש בלוח ע"חיים ובלוח בעלזא. אמנם בלוח כולל-חב"ד כ' לתיתו שם במנחת פורים-דפריס, ובלוח דבר בעתו כ' משום ש"עניינה של עניים נשואות למקרא מגילה".

40 לוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א תרצ"ד ס"א ממרה"ל.

41 ספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 299.

42 בזמן המקדש נתנו מחצית אחת (וכן מנהג הגר"א, כ"ה חיים ס"ק כג), והרמ"א כתב ע"פ המרדכי לתת ג', כיוון דג"פ תרומה [במקור: ג"פ מחצית] כתוב בפ' שקלים. אבל אין מקור (ואין מקום) לתת יותר ממנין זה (וכש"כ ג"פ ג').

43 רמ"א ס' תרצ"ד ס"א (ומזה ברור שאין עניין כיום 'להדר' לתת מטבעות של דולר. וגם לדעות אחרות - כיוון שאין בתוכן מתכת כסף, ראה פסקי תשובות ס' תרצ"ד הערות 25-21).

עניינה: נתינה בבת-אחת סכום השווה לכל, דהיינו עבודה שלמעלה מגדרי האדם - 'התוועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 311.

ומהטעמים לזה: א) ברמ"א או"ח ר"ס תרצ"ד - כנגד ג' פעמים שכתוב 'תרומה' בפ' שקלים. ב) רמז לשלושת ימים שהתענו בימי אסתר, כדאיתא בספרים (מטה-משה ס' תשנ"ו, א"ר

ס' תקס"ו ס"ק ב) שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו היום אכן יעלה לקדושה ממש - שערי-המועדים, אדר, עמ' קמה. ג) ע"ד "אוריין

תליתאי לעם תליתאי" רמז למתן-תורה בפורים: קיימו מה שקיבלו כבר", 'התוועדויות' תנשא ח"ב עמ' 332.

44 מג"א תרצ"ד ס"ק ג מהגהות מיימוניות, כ"החיים שם ס"ק כז, דרכי-חיים-ושלום ס' תתמג, שיחת תענית אסתר תשמ"ט - 'אוצר' עמ' רנג. - ולכאורה כאשר הם נותנים בעצמם, אין האב צריך לתת עבורם.

45 שיחות-קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 787. ובספר-המנהגים שם, שהאדמו"ר נותן מחצית-השקל גם בעד הרבנית ובנים ובנות קטנים, ע"כ. וכמו ששינוי (שקלים פ"א מ"ה) "אם שקלו - מקבלים מהם".

אגב, מהלשון 'מחצית-השקל' (שהיא לשון הרבי עצמו) מוכח שאין צריך להיזהר ולומר "זכר למחצית-השקל". (ולא כמנהג העולם שנהגים בזה, וכ"ה בלוח כולל-חב"ד, ע"פ מסכת סופרים פכ"א ה"ד, סידור רע"ג, שו"ת גאוני מורח ומערב ס' מ, שו"ת מהרש"ם ח"ב ס' עד ועוד. וע' בפסקי תשובות שם הערה 27). והטעם נתבאר בשיחות-קודש תשכ"ו עמ' 219,

כיוון שמוכח מהגמ" ב"ב ט"א ופירש"י ותוס' שם, וכן מהלימוד מהפסוק "כי באמונה הם עושים" שנאמר במחצית-השקל, לענייני צדקה - שגם עניינה של מחצית-השקל עצמה הוא צדקה, עיי"ש. וראה גם לקוטי-שיחות כרך כא עמ' 469. סה"ש

תשמ"ט ח"א עמ' 287.

46 ספר-המנהגים עמ' 48 ובהערה - ע"פ הגמ' (תענית כו, סע"ב. הובאה להלכה בשו"ע אדמוה"ז ס' קכט ס"א),

שבתעניות "שאיין בהן נעילה" נוהגים להתפלל מנחה רק "סמוך לשקיעת החמה". (אך במניין של הרבי התפללו בזמן הרגיל בכל יום לתפילת מנחה - 3:15, ובשנים קודמות ב'2:00, ויש לברר הסיבה).

47 במראות-קודש נראה, (שגם) כאשר היה הרבי ש"י, התחיל את החציקדיש במנחת ת"צ מיד לאחר סיום ברכות-ההפטרה (כדי לנמנע הפסק, ע"ד מנהגו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו את הס'ת לארה"ק.

48 לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ממשנה-יברורה ס' תקס"ו סוף ס"ק כא ושו"ת מנחת-אלעזר ח"ב ס' עד.

יום שישי,

י"ב באדר

"יש להתחזק ולהוסיף ביתר שאת וביתר עוז... בכל ענייני תורה ומצוות... ומתחיל משבת שלפני וסמוך לפורים, בעניינים המותרים ביום השבת. כולל גם הזהירות שלא לטלטל המגילה עד לאחרי צאת השבת⁵². ויש לחקור בנוגע להכנת המגילה מערב שבת - האם כדאי להוציא את המגילה ממקומה הקבוע בכל השנה כולה ולהניחה במקום עראי במשך כל יום השבת (אף שאין זה דרך כבוד) כדי שתהא מוכנה מיד להקריאה במוצאי שבת, ללא טירחא דציבורא שיצטרכו לילך ולהביא המגילה לבית-הכנסת⁵³."

קריאת שמו"ת: למנהג רבותינו קוראים ביום חמישי בערב עלייה אחת או שתיים מפרשת ויקרא. למחרת ביום ועש"ק אחר חצות, קוראים את כל הפרשה שמו"ת. למנהג הרגיל, קוראים אז את שתי ההפטרות - הפטרת צו ("כה אמר ה' - אבדה האמונה ונכרתה מפיהם"; "כה אמר ה', אל יתהלל...") והפטרת פ' זכור ("כה אמר ה' צבאות, פקדתי...⁵⁴"). למנהג רבותינו - קוראים אז רק את הפטרת צו, ובשבת-קודש שחרית לפני התפילה קוראים שוב את ה'שביעי' שמו"ת, ולאחר-מכן קוראים את הפטרת פרשת זכור ("כה אמר ה' צבאות, פקדתי...⁵⁴").

52 "ראה השקלא-וטריא בזה בשערי-תשובה או"ח ר"ס תרצ"ג. ערוך השלחן שם ס"ג. ועוד" (ומשמע דלא כהמקילין בהבאה לביהכ"נ וקריאה בשבת, ועכ"פ בעצם הטלטול, נסמנו בילקוט יוסף ח"ה עמ' שטו הע' כא ובפסקי תשובות סי' שח סק"ח).
53 סה"ש תש"ח ח"א עמ' 351 הערה 130.
54 שמואל-א טו, ב.

דסיום הברכה) ואמרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'יהיו לרצון' האחרון, והש"ץ ואמרו כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנוהגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיים בתפילה זו⁴⁹, וכשאין נושאים כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים. אומרים תחנון, ו'אבינו מלכנו'⁵⁰.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג הישן (שמקורו במשנה), לומר 'דברי כיבושין' אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי אפשר לפעול זאת - על-כל-פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקב"ה מצרפה למעשה'⁵¹.

'צאת הכוכבים' בתל-אביב על-פי הזמנים המקובלים באה"ק: 6:14. לדעת הגרא"ח נאה: 6:16.

49 'לוח כולל חב"ד' בצו"ג, עשרה בטבת וכו', ובתענית זו נשמת. ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף-החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח. וראה ילקוט-יוסף ח"ה עמ' 550 וש"נ, ונטעי-גבריאל הל' בין-המצרים פי"ג ס"ו וש"נ).
50 לוח כולל-חב"ד (כיוון שאין זה ערב פורים).
51 לקוטי-שיחות כרך כ עמ' 352, וש"נ (וחבל שטרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה במראות-קודש במקום שאפשר).

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש